

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2024.30.41>

РЕЦЕНЗІЯ НА КОМПЛЕКСНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ «УКРАЇНА СОБОРНА У БОРОТЬБІ ЗА ДЕРЖАВНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ 1917 – 1923 РР.», ЗДІЙСНЕНЕ НАУКОВЦЯМИ ЧОТИРЬОХ ПРОВІДНИХ НАУКОВИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ

Стрільчук Людмила,
доктор історичних наук, професор

Дослідження української історії та її популяризація ніколи не втрачали своєї актуальності, а в умовах триваючої війни Російської Федерації супроти Української держави актуальність проведеного дослідження зростає у багато разів. Адже значення знання та розуміння історичних процесів, які заклали підвалини соборності нашої держави, є надзвичайно важливим для формування світогляду, консолідації суспільства та майбутньої розбудови України. Сьогодні, коли Україна стала суб'єктом світової геополітики, важливо донести до співвітчизників і міжнародної спільноти досвід етнодержавотворення в Україні у добу революції 1917–1923 рр., показати деструктивний вплив на цей процес Росії, країн Антанти, які не підтримали українське державне відродження після Першої світової війни, зробивши ставку на її поневолювачів.

Багаторічна праця, що проведена авторським колективом проекту «Україна Соборна у боротьбі за державну незалежність 1917 – 1923 рр.», – це комплекс значущих наукових досліджень, присвячених відновленню об'єктивної картини історичних подій, пов'язаних з Українською революцією та боротьбою за державну незалежність, через використання раніше невідомих архівних матеріалів і діаспорної літератури. Робота спрямована на поглиблення наукових знань про процеси формування української державності в Галичині, Буковині та Закарпатті, а також на аналіз політичних, соціальних і культурних аспектів того часу. Важливою складовою проведеного дослідження є підкреслення важливості національно-визвольної боротьби українського народу та підтвердження актуальності ідеї соборності як важливого політичного ідеалу, що символізує національну єдність і державність.

Авторський колектив представлений науковцями чотирьох провідних наукових інституцій Західної України: Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (м. Івано-Франківськ) – д. п. н., проф., ректор університету І. Є. Цепенда, д. і. н., проф. М. В. Когутяк, д. і. н., проф. В. С. Великочий, к. і. н. М. Д. Вітенко; Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича (м. Чернівці) – д. і. н., проф. О. В. Добржанський; Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича (м. Львів) – д. і. н., проф., директор Інституту І. Я. Соляр, д. і. н., проф. М. Р. Литвин; Львівського національного університету ім. І. Франка (м. Львів) – к. і. н., доц. О. Й. Павлишин.

Авторами дослідницького проекту «Україна Соборна у боротьбі за державну незалежність 1917 – 1923 рр.» проведено величезну пошукову роботу, результатами якої стала публікація 15 одноосібних монографій, 46 колективних монографій (2 – у закордонних виданнях), 20 статей в журналах, включених до категорії «А» (у т.ч. 3 – у зарубіжних виданнях) та 91 статті у журналах, включених до категорії «Б». Серед найвизначніших праць слід виокремити: Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Енциклопедія у 4-х томах. Івано-Франківськ : Манускрипт-Львів, 2018 – 2021. Ред.колегії, співавтори: Цепенда І., Кугутяк М., Великочий В., Добржанський О., Литвин М., Павлишин О., Соляр І., Вітенко М. та ін.; Добржанський О. В. Змагання за українську державність на Буковині (1914-1921 рр.): документи і матеріали. Чернівці: Чернівецька обласна друкарня, 2009. 512 с. (співавт. В. Старик); Добржанський О. В. Буковинці на дипломатичній службі УНР та ЗУНР. Чернівці: Золоті литаври, 2007. 234 с. (співавт. П. Брицький); Великочий В. Національна соборність і Українська революція 1914-1923 рр. Історіографічні силуетки. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2022. 160 с.; Литвин М. Проект «Україна». Галичина в Українській революції 1917–1921 рр. авт.-упоряд. М. Литвин. Харків: Фоліо, 2015. 380 с.; Західно-Українська Народна Республіка. Серія карт «Українська революція 1917–1921». кер. авт. колективу М. Литвин. Київ: Українська картографічна група, 2019, та ін.

Авторський колектив дослідницького проекту «Україна Соборна у боротьбі за державну незалежність 1917 – 1923 рр.» із 1993 р. кожні п'ять років виступав ініціатором та співорганізатором наукових конференцій, круглих столів, урочистих академій, присвячених питанням історії Української революції, Акту Злуки, соборності українських земель, до яких долучалися провідні українські та зарубіжні історики з академічних установ та університетів. На цих наукових зустрічах робота «Україна Соборна у боротьбі за державну незалежність 1917 – 1923 рр.» проходила апробацію.

Попри наукові доробки з проблем Української революції рецензоване дослідження вирізняється науковою новизною, оскільки базується на аналізі раніше невідомих або мало досліджених матеріалів архівних установ України, Польщі, Чехії, Румунії, Ватикану та інших країн, що дозволяє представити нові факти та деталі історичних подій, пов'язаних з Українською революцією та боротьбою за державну незалежність. У ході реалізації роботи автори вперше залучили у науковий обіг сотні документів з історії української державності. Значна частина із них була в подальшому опублікована. Окрім того, у дослідницький проєкт залучено чималий пласт діаспорної літератури, що створило нові перспективи та доповнило існуючі знання про події 1917–1923 рр. з погляду українців, які жили за кордоном і зберігали пам'ять про національно-визвольну боротьбу.

Перевагою рецензованого дослідження є і те, що у ньому деталізовано процеси становлення української державності в різних регіонах, таких як Галичина, Буковина та Закарпаття, що дозволяє побачити регіональні особливості та внесок кожного регіону в загальнонаціональну боротьбу за незалежність.

Поза сумнівом цей величезний за інформаційною наповнюваністю та цікавий дослідницький проєкт матиме широке практичне застосування, передовсім сприятиме патріотичному вихованню українського суспільства, адже підкреслює важливість національної єдності, державної незалежності та героїзму українського народу у боротьбі за свої права, допомагає формувати національну свідомість та гордість за історичні досягнення. Робота покликана підтримувати та розвивати національну ідентичність, акцентуючи увагу на значущості соборності України та її історичних коренях. Це особливо важливо у контексті сучасних викликів, пов'язаних з питаннями територіальної цілісності та національного суверенітету, і зокрема російської збройної агресії.

Окрім того, очевидне практичне значення проєкту «Україна Соборна у боротьбі за державну незалежність 1917 – 1923 рр.» і для використання у навчальних закладах для викладання історії України. Залучені у ній об'єктивні та достовірні джерела допомагають формувати в учнів та студентів правильне розуміння історичних подій та процесів, пов'язаних з боротьбою за українську державність. Аналіз подій Української революції та боротьби за незалежність може бути корисним для політиків, громадських діячів та урядовців при формуванні національної політики та прийнятті стратегічних рішень. Знання історичних уроків дозволяє уникнути повторення помилок минулого і використовувати успішні стратегії для сучасного державного будівництва.

Українська революція 1917 – 1923 рр. стала результатом цілої низки процесів, що розпочалися ще у XIX ст. Українські землі тривалий час входили до складу Російської та Австрійської (з 1867 р. Австро-Угорської) імперій. В умовах національного, політичного, економічного та культурного гніту імперій відбувалося українське національне відродження. У ході цього процесу відбувалося формування української етнічної ідентичності, окреслилися основні напрямки діяльності українських еліт.

Події Української революції 1917 – 1923 рр. стали ключовими в модерній історії України, адже саме тоді відбувалися перші серйозні спроби створення незалежної української держави після століть іноземного панування. Прагнення об'єднати Наддніпрянщину, Галичину, Буковину та Закарпаття показали важливість національної єдності для успіху в боротьбі за незалежність. І не зважаючи на поразку Української революції 1917 – 1923 рр. ідея соборності українських земель залишалася провідною для українських політиків наступних історичних періодів, і в кінцевому підсумку привела до проголошення незалежності України в 1991 році.

Загалом, рецензоване дослідження є значним внеском у наукові дослідження української історії, надаючи нові дані і висновки, які можуть використовуватися в подальших дослідженнях. Це сприяє розвитку історичної науки в Україні і за її межами, удосконаленню історичної політики та оновленню культурної пам'яті, активізації комеморативних практик на території України, Польщі, Чехії, Франції та інших країн.

На завершення додамо, фаховим історикам і пересічним українцям необхідно більше такої наукової та науково-популярної літератури, адже не можливо бути обізнаним, вести діалог, розбудовувати державу, не розуміючи глибоко власної історії та переломних її моментів.